

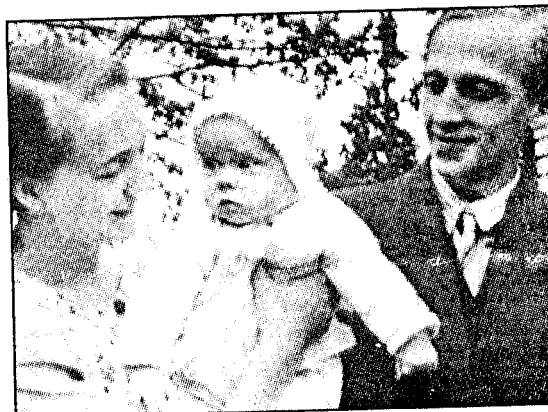
BOK

Det er noe dypt urovekkende ved dette kollektive portrett sett gjennom barnets hemmelige røntgenblikk, skriver Hans Fredrik Dahl om Eystein Eggens beretning om et NS-barn.

105269

Mer enn NS-barn

Man møter kanskje Eystein Eggens «Gutten fra Gimle» med et javel: altså enda en av disse bøkene om den vonde barndommen i hakekorsets skygge. Undertittelen «Et NS-barns beretning» antyder et oppgjør, en sår tilbakemelding fra en representant fra de utstøttes flokk.

DETTE BILDE ble tatt på Gimle våren 1944 og viser forfatteren mellom sine foreldre, Liv og Egil Eggen. (Foto fra bokomslaget)

Det man får, er imidlertid noe annet.

Eystein Eggen «anklager» ingen. Han klager i det hele tatt ikke. Han tar ikke noe «oppgjør», det være seg med rettsapparat eller trykkesystem; retter i det hele tatt ingen pekefinger mot hjemmefrontens seirende justis.

Det han gjør, er å fortelle. Fortelle om det som enhver har historier om: mor og far. Og det som alle har opplevd: sin egen oppvekst og modning, i spennet mellom foreldrebindingens utgrunnelige brønn og frihetstrangens trassige lille planke.

Og helt ulikt dem som forteller elendighetshistorier, har Eggen et språk, komprimert og billedsterkt. Han bruker én setning på å si det andre må ha et avsnitt eller en side til, knapt, pregnant og paradoksalt.

Hvis dette likner på noe, må det være den unge Georg Johannesens prosa.

Tragedie

Hva forteller han?

Om kjernefamiliens tragedie, når mor og far har trodd på NS og fått sin ungdoms germanske verdensbilde knust i 1945. Om glideflukten nedover etterkrigssamfunnets bakside, under det truende slagord «felleskap i vekst og velstand». Barnets mange bange anelser, i et familieliv forhåndsmerket av tapte skanser: sinnslidelser, alkohol, resignasjon. «Drabantbyene ble bygd for de andre. Alf Prøysen sang ikke for oss. Fremtiden her hjemme fortonte seg redselsfull.»

Men i alt dette: kjærligheten. Til mor, som i lange perioder måtte leve alene med sin gutt, og som nå får tilbake et betagende portrett med lange linjer

innover i Hov-ætten i Gauldalen; og til far, den merkverdige drømmer og filolog, som skriver og skriver på sin avhandling om Emil Boysens lyrikk bakpå papiret til melkeproducentens Landsforening. En kjernefamilie på én gang varmt vernet og hensynsløst utlevert, og med røttene fulgt dypt ned i ættesamfunnets jord.

Annerledes

Oppveksten i denne nederlagets biotop gir lille Eystein den splint i øyet som gjør at han ser omgivelsene annerledes enn oss andre. Som NS-barn ser han nemlig bare andre NS-barn rundt seg. De er overalt, navngitt, slektsfestet, ulykkelige. Ministerdøtre og Unterscharführersønner, lagførerbar og rikstalernevøer. I bygatene, på skoleveien, i klasserommet, blant sommervener, og selvfølgelig tett i tett i tjukke slekta: det tause og uttalte, men alltid dypt innforståtte forbund av de for alltid merkede, de hvis foreldre styrte Norge i fem år.

Urovekkende

Det er noe dypt urovekkende ved dette kollektive portrett, sett gjennom det begavede barns hemmelige røntgenblikk. Vi aner at det store rettsoppgjøret etter 1945 får konsekvenser både to, tre og fire generasjoner framover. Tenkte de noen gang på det, de jurister som i seirens overmot fastsatte oppgjørets drakoniske rammer?

Men derfor hviler det også noe indiskret over Eggens tekst. De fleste av de NS-barn jeg kjenner og som vil holde sin skjebne for seg selv, utleveres her omsvøpløst, med navn og bosted. Eystein Eggen, den medrivende portretttør, er blitt dem en farlig skjebnefelle.

Men det var kanskje nødvendig, for at fortellingen skulle bli som den ble?

Hans Fredrik Dahl